

GENÇLİĞİNİ HZ. PEYGAMBER'İN HİMAYESİNDE GEÇİREN SAHABİLER: NÜBÜVVET FEYZİYLE SULANAN ÇINARLAR

Salih ŞENGEZER
Din İşleri Yüksek Kurulu Uzmanı

Genç, sözlükte 'yeni gelişmekte olan, ihtiyar karşısı' diye tarif edilir. Belki de bu tanımlama yüzünden, ileri yaştaki insanlarla gençler arasında bazen fikir ayrılığı görülür. Olgunluğun sükûneti ile gençliğin heyecanı hep tatlı bir müsabaka içindedir. Çünkü gençlik dönemi, insan bedeninin ve zihninin *yükseliş dönemini* yaşadığı süreçtir. Bir başka ifadeyle gençlik, hem fiziki olarak hem de zihnî olarak en parlak zamanıdır insanın. Bu en verimli çağda birey, her şeyi öğrenmeye açık, bütün yeniliklere yakın, tüm zorluklara karşı güçlü ve cesurdur. Gencin sınırları yoktur, hayalleri vardır. Ve bir genç için daima ati/gelecek, maziden/geçmişten büyüktür. Bununla birlikte genç muhtaçtır; bilmediklerini öğretecek, gücünü yönlendirecek, cesaretini körükleyecek ve hayallerini hayatına indirgeyecek rehberlere.

Her konuda olduğu gibi gençlerle iletişim konusunda da bu ümmete en güzel rehber Resûlullah Efendimizdir (s.a.s.). Onun gözetiminde ve rehberliğinde yetişip mümtaz birer şahsiyet olarak hayatlarını tamamlamış sahabilerin sayısı başka bir numune aramaya ihtiyaç bırakmayacak kadar çoktur. Onun himayesinde yetişen hanımlar, mükemmel bir eş, harika birer anne; erkekler de adaletli idareciler, cesaretli kumandanlar ve kendilerini Allah Teâlâ'nın yoluna adayın fertler hâline geldiler. Onun tamama erdirdiği ahlakın yücelikleriyle bezenen ashab

arasından âbidlerin, zahitlerin, sadıkların, âlimlerin, mücahitlerin ve daha nice güzel şahsiyetlerin öncüleri vücut bulmuştur. İşte bu örneklerden birkaçı:

Hz. Ali (r.a.) hicretten yaklaşık yirmi yıl önce doğmuştu. Mekke'de baş gösteren kıtlık zamanında Hz. Peygamber, amcası Ebû Tâlib'in yükünü hafifletmek için onu himayesine aldı. Bu sayede Hz. Ali beş yaşından itibaren hicrete kadar onun yanında büyüdü. Yaklaşık on yaşında olmasına rağmen, İslam dini ile şereflenen ilk birkaç kişiden biriydi. Hz. Ali; Bedir, Uhud, Hendek ve Hayber başta olmak üzere hemen hemen bütün savaflara katılmış, Resûl-i Ekrem'in sancaktarlığını yapmış ve büyük kahramanlıklar göstermişti. Hz. Ali, Hz. Peygamber'e kâtiplik ve vahiy kâtipliği yaptı, Hudeybiye Antlaşması'nı da o yazdı. Ashab-ı kiram arasında Kur'an, hadis ve özellikle fıkıh alanındaki bilgileriyle kendini kabul ettirdi.¹ Hz. Peygamber onu yetiştirip belirli bir yetkinliğe ulaştığı zaman Yemen'e göndermek istedi, fakat o Efendimize (s.a.s.) "Yâ Resûlallah! Beni gönderiyorsunuz, ben de bir genç olarak onlar arasında hüküm vereceğim. Oysa ben hüküm vermeyi bilmem!" diye özür beyan etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber elini onun göğsüne koyarak "Allahım onun kalbine hidayet, diline de sebat ihsan eyle!" diye dua etti. Bu duadan sonra, iki kimse arasında hüküm verirken asla tereddüt etmediğini kendi ağzıyla ifade ettiği gibi², onun bu mahareti Hz. Ömer tarafından, "En isabetli hüküm verenimiz Ali idi." şeklinde dile getirildi.³

İbn Abbâs (r.a.) hicetten yaklaşık üç yıl önce dünyaya geldiği için çocukluğunu ve gençliğinin ilk yıllarını Resûlullah Efendimizin (s.a.s.) gözetiminde geçirdi.

Hz. Peygamber'in fiil ve hareketlerini öğrenmek arzusuyla onun yanında kalmaya çalışır, teyzesi Meymûne, Peygamber'in

1 Fığlalı, E. Ruhi, "Ali", *DİA*, II, 375 vd.

2 İbn Mace, *Ahkâm*, 2, hadis no: 2310.

3 Buhârî, *Tefsîru'l-Kur'an*, 9, hadis no: 4481.

zevcelerinden olduğu için bazı geceler Peygamber evinde konuk olurdu. Peygamber'e (s.a.s.) karşı sevgisi, bağlılığı ve samimi hizmetleri sebebiyle onun takdirini kazandı. Resül-i Ekrem'in abdest alacağını sezip, abdest suyunu hazırlama ferasetini gösterdiğinde, Efendimizin (s.a.s.) "*Allahım, ona Kitab'ı öğret ve dinde derin anlayış ver!*"⁴ suretindeki duasına nail oldu.⁵ Bir başka vakitte ise aralarında şöyle bir sohbet geçti:

Allah Resülü (s.a.s.):

"Ey oğul! Sana Allah'ın (c.c.) faydalanmanı sağlayacağı bir şey öğreteyim mi?" diye seslendi şefkatli bir baba edasıyla. Aynı bineğin terkinde bulunan genç sahabi İbn Abbas (r.a.) ise şöyle cevap verdi:

"Evet Yâ Resülallah!"

"Allah'ı (c.c.) hatırında tut ki Allah (c.c.) seni korusun, Allah'ı (c.c.) hatırında tut ki O'nu önünde bulursun. Allah'ı (c.c.) bolluk zamanında tanı ki, darlıkta Allah (c.c.) seni tanısin. İsteddiğinde Allah'tan (c.c.) iste, yardım dilediğinde Allah'tan (c.c.) yardım dile. Kıyamet gününde olacakları (yazan) kalem(in yazdıkları) kurudu; bu yüzden yaratılmışlar bir şeyle sana fayda sağlamaya çalışsalar, Allah'ın (c.c.) senin için yazmadığı bir faydaya güç yetiremezler. Yine yaratılmışlar sana bir şeyle zarar vermeye çalışsalar, Allah'ın senin için yazmadığı bir zarar vermeye güç yetiremezler."⁶

İbn Ömer (r.a.), peygamberliğin üçüncü yılında doğdu. Mekke'de daha çocukken babası Hz. Ömer (r.a.) ile birlikte Müslüman oldu. Bedir ve Uhud Muharebeleri'ne yaşı küçük olduğu için iştirak edemedi. Zira daha 14 yaşında olduğundan, Hz. Peygamber (s.a.s.) ona izin vermedi. Ancak daha sonraki seferlerinin hiç birinde Resülullah Efendimizin yanından

4 Buhârî, Vudû', 10, hadis no: 143.

5 Çakan, İ. Lütü vd., "Abdullah b. Abbas b. Abdülmuttalip", *DİA*, I, 76.

6 Taberânî, *Mu'cemu'l-Kebîr*, XI, 223; hadis no: 11560.

ayrılmadı.⁷ Resûl-i Ekrem Efendimizin kayınbiraderi olduğu için, daima onun yakınında bulunan mümtaz kişilerdendi. Bu sebeple ashabın en fakihlerinden oldu ve yaklaşık altmış beş yıl boyunca insanlara fetva verdi.

Bekar bir genç iken bazı geceleri mescitte geçiren İbn Ömer (r.a.) o sıralarda bir rüya görmeyi ve bu rüyasını ashab-ı kirâmın yaptığı gibi, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) anlatıp tabir ettirmeyi arzu ediyordu. Bir gün, bir rüya gördü. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ezvac-ı tahiratından olan ablası Hafsa'nın aracılığı ile rüyasını Resûl-i Ekrem'e ilettili. Bunun üzerine Peygamber-i Zîşân Efendimiz (s.a.s.), "*Abdullah ne iyi insan, bir de gece namazı kılsa!*" buyurdu. O vakitten sonra İbn Ömer hazretleri geceleri çok az bir uyku uyuyup geri kalan kısmını ibadetle geçirmeyi âdet edindi.⁸

Cüveyriye bint Hâris (r.a.) 19 veya 20 yaşlarında Hz. Peygamber (s.a.s.) ile izdivaç şerefine erişti. Bu izdivaç sayesinde kendi kabilesinin esirlerinin de azat edilmesine vesile oldu. Bir gün Cüveyriye annemize uğradığında onu namaz kıldığı yerde gören Peygamberimiz, daha sonra gün ortasında tekrar yanına geldi ve onu aynı şekilde görünce kendisine; üç defa 'yarattıkları sayısınca Allah'ı tespih ederim', üç defa 'zatını razı edecek şekilde Allah'ı tespih ederim' üç defa 'arşının ağırlığına Allah'ı tespih ederim' üç defa 'kelimeleri miktarınca Allah'ı tesbih ederim' diyerek dua etmeyi öğretti.⁹ Resûlullah Efendimizden aldığı terbiyenin ve öğrendiği bu duanın bereketiyle olsa gerek Cüveyriye validemiz ibadete çok düşkün bir hanım olarak tanındı.¹⁰

Ömer b. Ebî Seleme'nin (r.a.) babası ve annesi ilk Müslümanlardandı. Ömer, hicretten yaklaşık iki yıl önce dünyaya

7 Mehmet Zihni Efendi, *Hakâik*, I, 22 vd.

8 Buhârî, Teheccüt, 2; hadis no: 1121-1122.

9 Tirmizî, Deavât, 103, hadis no: 3555.

10 Savaş, Rıza, "Cüveyriye bint Hâris", *DİA*, VIII, 146.

geldi. Hicretin üçüncü yılında babasının vefat etmesi üzerine, annesi Ümmü Seleme (r.a.) Hz. Peygamber’le (s.a.s.) nikâhlandı. Bundan sonra İbn Ebî Seleme (r.a.) Resûlullah’ın (s.a.s.) gözetiminde hayatını sürdürdü. Gençlik yıllarına dair rivayetleri, Hz. Peygamber’in (s.a.s.) gençlere ve çocuklara eğitim ve terbiye verirken nasıl bir metot izlediğine dair önemli detaylar içermektedir. Ömer b. Ebî Seleme küçüklüğünde yaşadığı bir olayı şöyle anlatır: Ben Resûlullah’ın (s.a.s.) evinde yaşayan bir gençtim. (Onunla yemek yerken) elim sofranın etrafında dolanırdı. Bunun üzerine Nebi (s.a.s.) “*Ey Oğul! Allah’ın (c.c.) adını an, sağ elinle ye, önünden ye!*” buyurdu.¹¹ İbn Ebî Seleme (r.a.) Hz. Peygamber’in (s.a.s.) bu ikazından sonra hep bu şekilde yemeğini yediğini bizzat kendisi ifade etmiştir. İbn Ebî Seleme (r.a.) iyi yetişmiş, dirayetli ve çok yetenekli biri olduğu için Hz. Ali (r.a.) ona Bahreyn ve Fars valilikleri gibi önemli görevler verdi. Onun vefatından sonra da İbn Ebî Seleme Medine’ye dönüp ömrünün kalan kısmını orada geçirdi.

Genel bir kaide vardır; zayıfın üzerine kuvvetli bina edilmez. Dolayısıyla gençliğinde kişiliğine, sağlam bir terbiye temeli atılmayan fert, gelecekte sağlıklı bir kişiliğe sahip olmakta zorlanacaktır. Bu sebeple insanlardan beklenen kazanımlar, kendilerine gençlik yıllarında, uygun dozda ve münasip yolla verilmelidir. Zira gençliğin hassas dengelerinin bozulmaması için titiz davranılması gerektiği Hz. Peygamber’in (s.a.s.) sünnetinde görülmektedir.

“*Dünyalıklardan yücelttiği her bir şeyi alçaltması, Allah Teâlâ’nın hakkıdır.*” Bu ilahî kanunu Resûlullah (s.a.s.) dile getirmişti. Bunu ifade etmesinin sebebi de, daha önce hiçbir yarışta geçilmemiş olan Adbâ adlı devesinin bir bedevinin binek devesi tarafından geçilmesi idi. Adbâ’nın yarışta geçilmesi ashaba çok ağır geldi, ‘Adbâ geçildi’ diye mahzun oldular. Bunun

11 Buhârî, E’ime, 2, hadis no: 5376; Müslim, Eşribe, 109, hadis no: 2022; İbn Hibbân, *Sahih*, XI, 12, hadis no: 5212.

üzerine Resûlullah Efendimiz (s.a.s.) onları teselli mahiyetinde bu değişmez fermanı hatırlattı.¹² Aslında bu buyruk, ashab-ı kiramın hüznü için bir teselli iken aynı zamanda bir hakikatin ifadesi ve kaçınılmaz son hakkında semavi bir ikazdır. Bu ilkeyi konu başlığımıza uyarlıyorsak, coşkunu ve heyecanla dolu olan gençliğin de bir nihayeti olacak, onu mutlaka bir dinginlik ve sükûnet takip edecektir. İşte bu ilahi uyarıyı dikkate alarak hayatında nebevî sünneti düstur edinen gençler, hem kendileri hem de cemiyetleri için birer umut olarak kalacaklardır. Ahlakı Kur'an-ı Kerim olan Nebi'nin (s.a.s.) yaşantısını ve hayatını öğrenip yaşamak, aslında onun şahsında Kur'an'ı yaşamak, yaşatmak ve hayatımıza katmak olacaktır.

12 Buhârî, Rikâk, 38; hadis no: 6501.

Çalışmak için müsait vakit ve saat bekleme.

Bil ki her gün her saat çalışmanın en uygun zamanıdır.

Çalışmak için müsait yer ve köşe arama.

Bil ki her yer her köşe çalışmanın en uygun yeridir.

Çalışmaya oturduğün zaman tıpkı ateş hattında düşmanı gözleyen bir asker gibi uyanık ol ve dikkat kesil; bütün ruhi, bedenî kuvvetinle kendini işine ver.

Bir iş üzerinde yorulursan dinlenmek için işini değiştir ve çalışma hızını yavaşlat. Fakat dinlenme bahanesi ile asla boş oturma. Boş oturanın içi, işlemeyen demir gibi pas tutar. Her günün derdi ve işi ayrıdır. Sradan bir kimse zamanı nasıl harcayacağını düşünür. Akıllı insan ise zamanı nasıl değerlendireceğini düşünür. Zira kaybedilen bir saniyeyi dünyanın bütün hazineleri getiremez.

(Ali Fuat Başgil)

